

СУТНІСТЬ ЗМІСТОВОГО КОМПОНЕНТУ ЕКОЛОГО-ПРАВОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. Розкрито змістовий компонент еколо-правового виховання студентської молоді; представлено зміст міжнародної законодавчої бази екологічної діяльності людини в суспільстві.

Романенко К.А.,
викладач Університетського коледжу
Київського університету імені Бориса Грінченка

Ключові слова: еколо-правове виховання, змістовий компонент, міжнародної законодавчої бази екологічної діяльності людини.

Еколо-правове виховання складається з кількох напрямків правового виховання, які визначають моральну зрілість студентської молоді. Це – формування у юнаків і дівчат екологічного світогляду, переконань, небайдужого ставлення до охорони природи, до будь-яких негативних проявів щодо довкілля, патріотичне виховання. Єдність цих напрямків покликана виховати у студентів високу екологічну свідомість і екологічну культуру. У Державній національній програмі „Освіта ХХІ“ зазначається, що головною метою національного виховання є: успадкування молодим поколінням духовних набутків українського народу, досягнення високої культури, міжнаціональних взаємин, формування у молоді, незалежно від національної належності, рис громадянина Української держави, що складаються з національної самосвідомості, розвиненої духовності, моральної, правової та екологічної культури [1].

Аналіз праць С. Дербо, В. Крисаченка, М. Колесник, Ж. Масенко, Н. Пустовіт, Г. Пустовіта, С. Руського, Н. Седова, Ю. Шишкіної свідчить, що категоріальний апарат екологічної правової освіти (її мета, завдання, принципові положення) розробляються вітчизняною педагогічною науковою з урахуванням світових і національних суспільно-політичних процесів, які тісно пов’язані з життєвою необхідністю перебудови споживацького ставлення до природи та її ресурсів, спрямовані на формування у школярів якісно нового типу поведінки у навколошньому середовищі, що базується на відповідальності за її стан, умінні орієнтуватися у конкретній екологічній ситуації і знаходити доцільні шляхи подолання екологічної кризи.

Важливим для покращення екологічного стану довкілля є поєднання екологічного і правового виховання. Еколо-правове виховання – це цілеспрямована діяльність окремих суб’єктів (державних органів, громадських організацій) у поширенні серед учнів еколо-правових знань, переконанні їх у необхідності поважного ставлення до законодавства і дотримання його вимог, формуванні навичок грамотної поведінки, яка переходить у звичку. Еколо-правове виховання – це діяльність, спрямована на підвищення рівня екологічної свідомості [4].

Доведено, що на формування правосвідомості впливає не стільки діяльність, скільки соціально-економічні умови, мораль, традиції, чинне законодавство і практика його застосування, мікроклімат референтних груп, особистий правовий досвід.

До змістового компоненту еколо-правового виховання студентської молоді належить законодавча база екологічної діяльності людини в суспільстві: міжнародні форми співробітництва (угоди, закони, конвенції); участі України в роботі міжнародних організацій; внутрішня екополітика України (закони, постанови); управління в галузі охорони довкілля; інформування; громадські рухи; екологічна освіта [3].

Від успішного вирішення глобальних екологічних проблем, що виникли в результаті НТР, прямо або опосередковано залежить доля людини. Зважаючи на гостроту й актуальність, складність і залежність від багатьох чинників, ці проблеми не можуть бути вирішені зусиллями однієї країни або невеликої групи країн, і це вимагає чіткої міжнародної координації дій.

Стан техносфери (регіон біосфери, перетворений людиною за допомогою прямого або непрямого впливу технічних засобів з метою найкращої відповідності своїм матеріальним і соціально-економічним потребам) на значній частині європейського континенту і Північної Америки й Азії, де розміщені провідні індустриальні держави, викликає серйозне занепокоєння через забруднення річок і морів, повітряного басейну, недостачі природних ресурсів. Все більше занепокоєння викликає транскордонне перенесення забруднювачів повітря – речовин, що викидаються в атмосферу тепловими електростанціями і промисловими підприємствами в одних країнах і переносяться повітряними масами на територію інших. Поширюючись з рухомими повітряними масами на великі відстані, вони отруюють повітря за сотні кілометрів від місця викиду, а випадаючи з опадами, забруднюють ґрунт і водойми, завдають шкоди здоров'ю людей, рослинності, будовам, пам'ятникам культури. У пресі постійно повідомляється про факти забруднення Світового океану нафтопродуктами, викидання нафтопереробними і хімічними підприємствами відходів виробництва в море, аварій на нафтопромислах і танкерах, знищенні нерестильщиків.

Сучасні науковці вважають, що охороняти природні ресурси можна тільки на рівні міжнародного співробітництва. Нині склалися дві основні форми співробітництва:

1) міждержавні угоди з охорони навколошнього середовища і рационального використання природних ресурсів;

2) діяльність міжнародних природоохоронних організацій. Міждержавні угоди і конвенції широко використовуються для координації природоохоронних зусиль. Історія міжнародного природоохоронного співробітництва розпочалася з укладення угоди в 1875 р. між Австро-Угорщиною і Італією (декларація про охорону птахів).

У 1882 р. укладена конвенція про порядок регулювання риболовства в Північному морі. У цій сфері нині діє понад 70 договорів з регулювання рибальства і охорони морських ресурсів. У 1954, 1972, 1973 рр. на конференціях у Лондоні досягнуто угоди про запобігання забруднення моря нафтою, жорсткий режим повного припинення викидів і поховань у Світовому океані.

У 1974 р. країнами Балтійського басейну прийнято конвенцію про захист Балтійського моря. У 1976 р. укладена конвенція про захист Середземного моря від забруднення.

Міжнародне співробітництво відіграє важому роль у дослідженнях і вирішенні ряду екологічних проблем глобального характеру. Організація

Об'єднаних Націй неодноразово обговорювала екологічні проблеми. У 1962 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію „Економічний розвиток і охорона природи”, яка визначила політику ООН у галузі екології. У 1972 р. в Стокгольмі відбулася конференція ООН з питань навколошнього середовища. За її рішенням, з 1973 р. розпочала діяльність спеціальна Програма ООН з навколошнього середовища (ЮНЕП). Найважливіше починання ЮНЕП створення всесвітньої системи моніторингу за станом і змінами біосфери. У 1968 р. спеціальний підрозділ ООН (ЮНЕСКО) – приймає масштабну програму дій під назвою „Людина і біосфера”. Такі міжнародні організації, як ФАО (продовольча і сільськогосподарська), ВОЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я), МСОП (Міжнародна спілка охорони природи і природних ресурсів), займаються вирішенням ряду складних екологічних проблем людства. У 1978 р. Генеральна Асамблея МСОП прийняла Всесвітню стратегію з охорони природи. Це – довгострокова програма заходів, спрямованих на підтримання оптимальних для існування і розвитку людства умов. Програма визначає чотири групи проблем, які мають глобальний характер: втрата продуктивних земель, вимирання окремих видів і форм, надексплуатація природних ресурсів, незворотні зміни навколошнього середовища.

Стратегія рекомендує всім державам приймати рішення про використання природних ресурсів на основі об'єктивної оцінки стану екосистеми, яку може дати екологічна експертиза. Урядам рекомендовано переглянути та посилити законодавство про використання біологічних ресурсів цих країн, удосконалити організацію та контроль природокористування. Рекомендується розширити наукові дослідження з проблем управління природними ресурсами, розробити програми з природоохоронної освіти і поліпшення екологічної підготовки спеціалістів, узявлених до вирішення питань охорони природи громадських організацій.

Вирішення більшості сучасних екологічних проблем можливе лише об'єднаними зусиллями багатьох країн. Тому природоохоронні заходи окремих держав повинні враховувати загальну екологічну ситуацію і спиралися на міжнародне співробітництво.

Дотримання рекомендацій „Всесвітньої стратегії охорони природи” відповідає інтересам нинішнього і майбутнього поколінь жителів Землі.

На пленарному засіданні ООН у 1982 р. була проголошена Світова хартія охорони природи, яка передбачає міжнародне співробітництво в цій галузі. У Хартії підкреслюється, що людство усвідомлює себе складовою частиною природи, що наше життя залежить від гармонійного функціонування природних систем, які забезпечують нас енергією та продуктами харчування. Деградація природних систем як внаслідок надмірного і нерационального використання природних ресурсів, так і внаслідок нездатності світової спільноти встановити міцний економічний порядок між народами і державами, веде до підрыву економічної, соціальної та політичної основ цивілізації. У Хартії запропоновано конкретні форми дій

щодо охорони навколошнього середовища, спостереження за природними та техногенними процесами, раціонального використання та відновлення природних ресурсів, а також екологічної просвіти спеціалістів і всього населення.

У 1992 р. відбулася конференція ООН, де були прийняті принципи міждержавних і міжнародних стосунків у галузі охорони навколошнього середовища. На конференції делегація України виступила з доповіддю, в якій було наголошено на критичному сучасному стані довкілля нашої держави в результаті аварії на Чорнобильській АЕС.

На основі Стокгольмської декларації (1972), Найробійської декларації (1982), багатьох міжнародних конвенцій та резолюцій, Генеральною Асамблеєю ООН з навколошнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992) була прийнята Декларація про охорону навколошнього середовища. У декларації викладені права і взаємні обов'язки всіх держав у галузі охорони навколошнього середовища і стійкого розвитку, нові норми державної та міждержавної поведінки, в т.ч. завчасне повідомлення і консультивативна оцінка діяльності, яка може вплинути на сусідні державні або глобальні спільні інтереси. Головний висновок Конференції полягає в тому, що люди є найбільшою цінністю з усього, що існує в світі. Кожна людина має право на необхідний рівень життя та здорове навколошнє середовище і несе відповідальність за охорону та поліпшення життєвого простору для своїх сусідів і нащадків.

Під час навчання, ми зосереджуємо увагу студентів на тому, що ці проблеми є особливо важливими для України, яка нині є країною, що переживає період екологіко-економічної кризи. Вихід із кризового стану і здійснення трансформаційних реформ вимагають розв'язання таких завдань: визначення сучасного рівня збалансованості в системі природно-економічного розвитку; розробка концептуальних основ формування системи сталого розвитку країни; формування стратегії переходу до сталого розвитку [2].

Концепція сталого розвитку виходить з об'єктивної необхідності гармонізації продуктивних сил, гарантованого задоволення потреб всіх членів громадянського суспільства за умови збереження та поступового відтворення довкілля, створення умов для досягнення рівноваги між природно-ресурсним потенціалом, виробничим потенціалом економіки та потребами нинішнього і прийдешніх поколінь.

Науковці доводять, що з урахуванням особливостей періоду, який переживає Україна, пріоритетами сталого розвитку держави повинні стати: економічне процвітання – забезпечення умов, мотивів і гарантій для праці громадян, якості життя, функціонування змішаної економіки, раціонального споживання матеріальних ресурсів; охорона навколошнього природного середовища – створення умов всім громадянам для життя в здоровому навколошньому середовищі з чистим повітрям, землею, водою, захист і відновлення біорізноманіття, збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь; соціальна справедливість – встановлення гарантій рівності

громадян перед законом, забезпечення рівних можливостей для досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя; раціональне ресурсокористування – створення системи правових гарантій та політики раціонального використання всіх видів ресурсів на основі необхідності дотримання національних інтересів країни та збереження ресурсів для майбутніх поколінь; населення – формування ефективної державної політики зі збільшення тривалості життя і стабілізації чисельності населення України, надання всеобщої підтримки молодим сім'ям, материнству, дітям; освіта – забезпечення гарантій для одержання безперервної освіти громадян, збереження інтелектуального потенціалу країни; міжнародне співробітництво – активна співпраця з усіма країнами і міжнародними організаціями, які мають добре наміри стосовно України, прагнуть її економічного, соціального і екологічного процвітання [4].

Україна завжди брала активну участь у роботі міжнародних організацій, пов'язаних з охороною довкілля. Сьогодні наша держава є учасницею понад 20 міжнародних конвенцій, пов'язаних з охороною навколошнього середовища, а також понад 10 двосторонніх угод у цій галузі.

Першочерговим завданням сьогодення в Україні є приведення національного законодавства у відповідність до чинних норм міжнародного права і забезпечення того, щоб нові законодавчі акти узгоджувалися з міжнародними вимогами.

Висновки. Аналіз сучасного стану екологічно-правового виховання молоді дозволяє зробити висновок про неподінокі спроби розробки та застосування змісту, форм організації вивчення законодавчої бази охорони природи в межах навчально-виховного процесу ВНЗ. Більшість традиційних практичних форм, які застосовуються в навчально-виховному процесі ВНЗ мають епізодичний характер ознайомлення студентів з громадськими рухами в Україні, екологічною освітою особистості. Змістовому компоненту екологічно-правового виховання студентської молоді належить провідна роль – вивчення законодавчої бази екологічної діяльності людини в суспільстві: міжнародні форми співробітництва (угоди, закони, конвенції); участь України в роботі міжнародних організацій. На основі змістового компоненту реалізується процесуальний компонент екологічно-правового виховання молоді – активна позиція особистості щодо внутрішньої екopolітики України (закони, постанови), управління в галузі охорони довкілля, інформування, громадського руху, екологічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ ст). – К. : Райдуга, 1994. – 61 с.
2. Екологізація навчально-виховного середовища освітнього закладу: навч.-метод. посібник / уклад. Л. Романенко, К. Романенко, Т. Іваха. – О.: Обухів. друк. 2010. – 208с.
3. Малышева Н.Р., Ерофеев Н.И., Петрина В.Н. Экологічно-правовые вопросы научно-технического прогресса.–К.: Наук. думка, 1993. – 157с.
4. Папуткова Г.А. Концепция практико-ориентированного профессионально-

экологического образования в высшей школе / Г.А. Папуткова // Педагогическая наука и образование: тематический зборн. науч. трудов. Вып.6. – Челябинск: Чел. ГНОЦ УрО, 2006. – С. 88–93.